

דרשונני זהו

גיליון שבועי
לעיון והעמקה
בתורת המחשבה.

קדמאה

להורות תורת רבותני

היאמנים העלי' והחשבה

גיליון מס' 26

פרשת וישב תשפ"ג

מחשבת ראשונה

דבר המערכת

מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה?

מאי חנוכה? מה סוד קסמו של הנר הבודד, הזויער, המרצד באפילה?

איך מצליחים דווקא ה'נרות הללו, לחמם את החורף הארוך ואת השגרה האפורה. להפשיר לבבות שקפאו, ולהאיר את החשיכה?

ידועים דברי הגמרא (סוכה ה.) "מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה", אך כבר דיבר בקדשו הרה"ק מטשערנוביל זיע"א, ואמר, שגם לכלל זה יש יוצא מן הכלל - בימי החנוכה...

וזל"ק (מאור עיניים פרשת מקץ) "ולכן נר חנוכה הוא למעלה מל... ולמטה מעשרה, כי מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה, רק שהשם חושב מחשבות בלתי ידח ממנו נדח, היה על ידי נס, שהשם כביכול מוריד למטה מעשרה ומתקרב אל האדם להשיבו ולהחזירו אליו... וכאז כן עתה בכל דור בבוא עת וזמן מצוה זו.

ולכן אמרו חז"ל פתילות ושמיים שאין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה. כי הנה מתנה טובה שבבית גזוי ה' נתנה לנו את השבת, לקרב האדם אל בוראו, כי שומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, כדכתיב שומר שבת מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו, רק שקשה עליו על האדם ליכנסו בתוך קדושת שבת, כי רם ונשא הוא השבת, כי הוא שמא דקב"ה, ואיך יכול לקרב אל מקום גבוה ורם כזה? אך בחנוכה כביכול השם מוריד את עצמו למטה מעשרה אל אדם לקרבו. וזהו פתילות ושמיים שאין מדליקין בשבת מדליקין בהן בחנוכה... כי השי"ת כביכול בעצמו מוריד את עצמו אל האדם ומאחז בו את האור להדליק ולשוב ולחזור אל ה' ולעבודו בהתלהבות ובשכל גדול כנ"ל, וזה נעשה בכל שנה בבוא הזמן של מצות נר חנוכה, "עכל"ק.

בדברים אלו גילה לנו הרה"ק מטשערנוביל זיע"א, את סוד כוחם של נרות החנוכה, שגדולים הם מנרות השבת, בכך שבניגוד לשבת, שבה מתעלה האדם, מיטהר, מפסיק את סדר יומו הרגיל, עוזב את העבודה, פושט את בגדי החולין, ופונה לבית הכנסת, לקבל את המלכה בבית מקדש מעט. שונה הוא חג החנוכה, שגדול כוחו להאיר דווקא את ימי השגרה, ובה מדליקים אנו את הנר הקטן בערב, בסוף היום, אחרי העבודה. ולא בבית הכנסת, אלא בבית או אפילו ברחוב, ברוח הקרה...

וכן מצינו גם באמרי פנחס להרב הקדוש ר' פנחס מקאריץ זיע"א "ולכן חנוכה הוא בסוף חודש ודוקא למטה מעשרה טפחים כי 'לעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה' ודווקא ברשות הרבים, במקום הקליפות, ודווקא בלילה שהוא זמן התגברות המזיקים והאור מגיע אפילו לבחינת רגליים".

וזה הסוד הטמון באותו ריקוד עדין של הלהבה הקטנה, הנאחזת-לא נאחזת בפתילה הדקה. שהנרות הקדושים הם כזכוכית משקפת, ראי לנשמה. וכל אחד בראותו את הריצוד, הריקוד העדין, יכול לראות בנר הקטן את עצמו ואת כל תקופתו. את מלחמתו העיקשת והקשה, לעלות למעלה, להאיר, לדבוק בקדושה. את ההצלחה וגם את הנפילה.

ללמדנו שגם ברגעי שבידה, במקום הכי נמוך, בוודאי גם שם תשרה השכינה. וזה סוד קסמו של הנר הקטן, שלא מבטל או מגרש את החשיכה, אלא יורד לתוכה, ומאיר בתוך האפילה...

כתוב העלון:

העיקר
השני:
אחדות ה'
2 מדור
מחשבת
יסוד

נתאזה
הקב"ה להיות
לו דירה
בתחתונים.
4 מדור
מחשבת
הפרשה

אין רע יורד
למעלה.
6 מדור
מחשבה
למעשה

האגרת למלך
בוזר.
8 מדור
עקבות
המחשבה

יוצא לאור ע"י
מכון 'קדמאה' ובשיתוף
עמותות קדושי מירון

זכרים לינצח

העיקר הראשון: אחדות ה'

בחסדי ה' זכינו לסיים את ביאור העיקר הראשון מתוך ה"ג עיקרים, שהוא אמונת ה', תוך בירור עומק דעתו של רבינו בעיקר זה, והלימוד העולה מכך לענפים השונים הנספחים לעיקר זה, כגון כוחות החיצוניים, וסוגיית הצמצום. בשבוע זה נעלה ונראה את העיקר השני ב"ג העיקרים אשר ייסד רבינו הרמב"ם.

לשוננו הק' של הרמב"ם

ה"ל הרמב"ם בהקדמתו לפרק חלק, "והיסוד השני, אחדותו יתעלה. והוא, שזה הוא עלת הכל אחד, לא כאחד של מין ולא כאחד של סוג, ולא כפרט האחד המורכב שהוא מתחלק לחלקים רבים, ולא אחד כגוף הפשוט שהוא אחד במספר אבל מקבל הפרדה וחלוקה עד אין סוף, אלא הוא יתעלה אחד באחדות שאין אחדות כמותה בשום פנים, וזה היסוד השני מורה עליו מה שנאמר שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד".

ההבדל בין אחד ליחיד

בשביל להבין היטב את דברי רבינו בעיקר זה, עלינו להביא קודם כל את שיטת החינוך והסמ"ג החולקים על דעת רבינו, ומתוך הבנת דבריהם נבין מהי שיטת רבינו הנשר הגדול. שיטת הסמ"ג היא שמצווה זו כוללת את האמונה ביחידותו של הא-ל וההבנה שאין דומה לו כלל, וכלשון הסמ"ג (מצווה ב'), "זה האחד אינו כשאר האחדים, שהמלך הוא אחד בארצו אבל אינו אחד מכל צדדין, כי יש בארצו אנשים שהם כמותו ובשאר ארצות יש מלכים כמותו, ואם מלאך מן השמים ירד למטה לארץ הנה המלאך ההוא אחד בארץ אבל אינו אחד מכל צדדין כי יש בשמים מלאכים כמותו. אבל ה' אלהינו אינו כך, הוא אחד מכל צדדין". רואים אנו שהוא מדגיש את **יחידותו** של הא-ל אך אין הוא מדבר כלל על אחדות הא-ל.

וכן בספר החינוך (מצווה ת"ז) "שנצטונו להאמין כי השם יתברך הוא הפועל כל המציאות, אדון הכל, אחד בלי שום שיתוף" ובדבריו רואים אנו שוב רק את הדגשת יחידות הא-ל, ולכן הוא מדגיש שהוא לבדו ברא את כל העולם בלי שום שיתוף, שהרי אם יש העולם נברא על ידי עוד מישהו אז בהכרח שהא-ל אינו א-ל יחיד.

לעומתם, שיטת רבינו היא שמצווה זו אינה באה רק להורות על הדבר המובן שאין עוד כמותו, אלא באה היא ללמדנו על **אחדותו**.

ויתבאר על פי דבריו בהלכות יסודי התורה (פרק א' הלכה ז') וזה לשונו, "אלוה זה אחד הוא ואינו לא שניים ולא יתד על שניים, אלא אחד, שאין כייחודו אחד מן האחדים הנמצאים בעולם, לא אחד כמין שהוא כולל אחדים הרבה, ולא אחד כגוף שהוא נחלק למחלקות ולקצוות, אלא ייחוד שאין ייחוד אחר כמותו בעולם". ובדברים הללו מבאר לנו רבינו את **האחדות** הפשוטה שמהותה שלא רק שאינה מורכבת מחלקים וגם לא יכולה להתחלק, אלא שהיא גם אחידה בכך שאין היא נחלקת לקצוות [תחילה וסוף], שהרי אם יש לזה תחילה וסוף אז אין זו אחדות מוחלטת שהרי יש שוני בין החלקים בתוכו, שחלק אחד הוא תחילה חלק שני אמצע וחלק אחר הוא סוף.

וכאשר נעמיק נראה שאחדות זו שייכת רק במציאות רוחנית שמעצם היותה רוחנית היא אין-סופית, מש"כ מציאות גשמית חייבת להיות סופית, וממילא היא לא מתאימה להגדרה היות שיש בה תחילה וסוף ולכן היא נחלקת למחלקות ולקצוות.

ולא אחד כגוף הפשוט שהוא אחד במספר אבל מקבל הפרדה וחלוקה עד אין סוף. זהו אופן שלישי של אחדות שאינה שלמה, של גוף פשוט, שאינו מורכב ביצירתו מכמה חלקים אך הוא יכול להתחלק.

שיטת הראב"ד היא שאינו נחשב אחדות פשוטה משום שיכול להתחלק לחומר וצורה, וכלשונו: ויותר קרוב מזה אל אמתת האחדות, אחדות הגשם הפשוט, כמו האוויר, או המים, או הגשם החמישי השמימי, אבל הוא אחדות כזב. כי אנחנו כבר בארנו, שכל גשם מחובר מחומר וצורה, ואין ראוי שיחשב בגשם, שהוא אחד באמתת אחדות גמורה, עכ"ל.

אבל רבינו נקט טעם פשוט יותר לכך שאחדות זו אינה שלמה, כיון שאפשר לחלקו עד אין סוף, כיון שלדעת רבינו אין גשם שאינו מתחלק, אלא כל גשם אפשר לחלקו עד אין סוף.

אלא הוא יתעלה אחד באחדות שאין אחדות כמותה בשום פנים, וזה היסוד השני מורה עליו מה שנאמר שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד. וכן מסיק רבינו בהלכות יסודי התורה (פ"א ה"ז), "לפיכך אי אפשר שיהיה אלא אחד, וידעת דבר זה מצות עשה, שנאמר "ה' אלהינו ה' אחד", עכ"ל. ובספר המצוות (עשה ב) כתב ה"ל, "המצווה

השניה היא הציווי שצונו באמונת הייחוד, והוא שנאמין כי פועל המציאות וסבתו הראשונה – אחד". וכותב רבינו שם **שהבנת מהות אחדותו אינה דקדוק או חומרה, אלא זו היא הכוונה הבסיסית הנדרשת מכל אחד ואחד מאיתנו בעת קבלת עול מלכות שמים כל יום פעמיים באבה...**

אחדות ה' מול מציאות הספירות

אמנם אחרי שהבנו אל נכון את דברי הרמב"ם על חובת האמונה באחדות ה' הפשוטה, יצונו מיד מול עינינו של כל אברך בר אוריין ששנה פרק במשנת החסידות, כל אותם מאות פעמים שבהם מדברים כל תלמידי הבעל שם, על מציאות הספירות וענייניהם, ומאלו תעלה אצלו השאלה – האם יתכן שמציאות הספירות שהינה הבסיס שעליה נבנתה כל תורת הקבלה ורבים מיסודות החסידות, עומדת בסתירה לאמונה באחדות ה'?

בשאלה זו ועוד נדון בס"ד במאמר הבא של מדור זה.

מעובד ע"פ ספר רצון משה על השבעה פרקים

אחרי שהבנו לעומק את מהות האחדות, נבין לבד שהאחדות מחייבת על פי סברא גם יחידות, שהרי אחדות לא שייכת בדבר גשמי וסופי, אלא במציאות רוחנית-אין סופית, ואם היא אין-סופית אז לא שייך שיהיה עוד. **היינו אחדות ה' מחייבת יחידות ה'.**

אחרי שהבנו זאת נבין גם שלא קשה כלל מזה שבהמשך דבריו כן כולל הרמב"ם את היחידות בתור חלק מהמצווה וכלשונו "שאיין אלוהות הרבה", משום שאכן אין זה דבר נפרד אלא תוצאה מתבקשת מההבנה של אחדות ה', [ולפי"ז לא נצטרך אפילו להגיע להסברו של ר"י אברבנאל בראש אמנה (פ"ב) שביאר שיש שני חלקים במצווה זו].

ביאור משולב לדברי רבינו

אחרי שהבנו זאת נבוא אל הקודש לבאר את לשונו של רבינו:

והיסוד השני, אחדותו יתעלה. והוא, שזה הוא עלת הכל אחד. בדברים אלו מלמדנו רבינו שלמרות שהוא יתברך הוא סיבת הכל, אינו מורכב בשום הרכבה אלא הוא פשוט בתכלית הפשיטות, וכמו שמבאר רבינו לקמן.

לא כאחד של מין ולא כאחד של סוג. בכל מקרה לדברים הכוללים, שבו ישנם שני כוללים שאחד מהם כולל יותר מהשני, הכולל יותר נקרא "סוג" והפרטי יותר נקרא "מין", כמו שביאר רבינו במילות ההגיון (שער י').

וכונת רבינו כאן, שהאחדות נאמרת באופנים שונים ובמשמעויות שונות, אך כשהיא נאמרת על כל הדברים הגשמיים אין משמעותן אחדות שלמה ופשוטה, ורק אחדותו יתעלה היא אחדות שלמה ופשוטה.

וכעת מתחיל רבינו למנות דוגמאות לאחדות שאינה שלמה, והדרגה הפחותה ביותר היא אחדות הסוג והמין, שמהותה אחדות בין פרטים או מינים המתקבצים יחד ויש שייכות ודמיון ביניהם ולכן הם נעשים קבוצה אחת וכלל אחד.

ולא כפרט האחד המורכב שהוא מתחלק לחלקים רבים. זהו אופן נוסף של אחדות שאינה שלמה, של גוף אחד שאפשר לחלקו לחלקים. וכלשון הראב"ד שם: ומהם האחד בדביק הטבעי, כגשם אדם, וזה אחדות כזב גם כן, לראותנו אותו מחובר מאיברים רבים כליים.

וזה האחד אינו כשאר האחדים, שהמלך הוא אחד בארצו אבל אינו אחד מכל צדדין, אבל ה' אלהינו אינו כך, הוא אחד מכל צדדין

נתאזה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"

עינונים בפרשתינו

א. ידוע פירושו של רש"י הק' בריש פרשתן - "ביקש יעקב אבינו לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף, צדיקים מבקשין לישב בשלוה אומר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא?". עכ"ל. וקשה שהרי הרמב"ם כתב בהלכות תשובה (פרק ט'), שכל הברכות הגשמיות שבתורה, ייעודי הגמול בעוה"ז, וכל ההבטחות שהבטיחנו השי"ת שאם נלך בדרך התורה יסיר מאיתנו כל חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן, אין זה בתורת השכר האמיתי אלא רק אמצעי שנוכל להמשיך בעבודת ה' וכך נזכה לשכר האמיתי לעוה"ב.

וכלשונו "אין זה סוף מתן שכרן אלא שנישב פנייים ללמוד בחכמה". ואם כן מה הפירוש לא דיין לצדיקים מה שמתוקן לעולם הבא, והלא דווקא בגלל שחפצים הם לעבוד את השי"ת ולזכות לעוה"ב, צריכים הם שלוה בעולם הזה.

ב. בהמשך הפרשה צריך להבין מדוע רצו השבטים הק' להרוג את יוסף הצדיק.

ויש מפרשים שביארו שהאחים סברו שהוא חייב מיתה, משום שהוא הביא דיבתם רעה אל אביהם, וגם בן נח מצווה על לשון הרע שהרי כתב הרמב"ם במורה נבוכים וכן הר"ן (בהקדמתו לברכות), שכן נח מצווה על כל דבר שאסור על פי סברא ממידות

ונימוסין, ובן נח נהרג על כל מה שהוא מצווה שאזהרתם זוהי מיתתם. אולם על כך קשה שהרי בסנהדרין (מ.) משמע שרק על שבע מצוות בן נח נהרג?

לעומתם פירשו אחרים שהוא חייב מיתה כדין מורד במלכות, מפני שמחלומותיו ניכר היה רצונו למלוך, ובכך מרד במלכותו של יהודה. אולם על כך יוקשה בכפליים א. שהרי מברכות יעקב אבינו בפרשת ויחי משמע שנתן רק אז את המלוכה ליהודה, וגם זאת רק משום ש'מטרף בני עליה' היינו בגלל שהציל את יוסף מהריגה, וא"כ

אין שייך לומר שמלך יהודה לפני שאירע בכלל סיפור מכירת יוסף ב. גם אם נתין בדוחק שידעו שימלוך בעתיד, קשה לומר שעל זאת רצו להרוג את יוסף, משום שהאחים עצמם מרדו אחר מכירת יוסף במלכותו של יהודה וכדאיתא שלאחר המכירה הורידוהו מגדולתו.

עכ"פ הדרא קושיא לדוכתא מדוע רצו האחים הק' להרוג את יוסף?

גילוי האור הצפון בכל דבר גשמי

ויבאר על פי יסודו הידוע של הרמב"ם [שכבר הובא במדור זה כמה פעמים] שדרך העבודה הנכונה, אינה התנתקות ופרישה מכל תאוות העולם הזה, אלא דווקא קידוש החומר, העלאת הניצוצות וגילוי האור האלוקי הטמון בכל.

וכלשונו (הלכות דעות פרק ג הלכה א') "שמא יאמר אדם הואיל והקנאה והתאוה והכבוד וכיוצא בהם דרך רעה הן, ומוציאין את האדם מן העולם, אפרוש מהן ביותר, ואתרחק לצד האחרון, עד שלא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה וכו', גם זה דרך רעה היא ואסור לילך בה, **המהלך בדרך זו נקרא חוטא, כך אמרו חכמים, לא דיין מה שאסרה תורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים?** ובכלל הזה אלו שמתעניין תמיד, אינן בדרך טובה, ואסרו חכמים שיהא אדם מסתפק עצמו בתענית, ועל כל הדברים האלו וכיוצא בהן צוה שלמה ואמר אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה תשומם". עכ"ל.

יסוד זה חוזר ונשנה בכל ספרי החסידות וכדאיתא בתולדות יעקב יוסף בפרשת נשא, "כי הוא המצוי בכל המציאות כולן, ולכן יכול האדם השלם לייחד ייחודים עליונים אפילו במעשיו הגשמיים, הן מאכל ומשתה ומשגל ומשא ומתן ודבריו הגשמיים שבינו לבין חברו. וכן כתב במאור עיניים "שאיין לך דבר מזה העולם שאין

המהלך בדרך זו נקרא חוטא, כך אמרו חכמים, לא דיין מה שאסרה תורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים?

בו ניצוץ הקדוש שנאצל מדיבורו של קודשא בריך הוא המחיה אותו הדבר, והוא הטעם שבדבר ההוא המתוק לחיך. כמו שנאמר 'טעמו וראו כי טוב ה', רוצה לומר, מה שאתם טועמין ורואין כי טוב, הוא ה', שהוא ניצוץ הקדוש שבדבר ההוא המלוכש בו... ולכן בשעה שאוכל האדם המאכל, נתייחד הניצוץ ההוא אל חיותו של האדם ההוא האוכלו", עכ"ל. ק. הרי לנו דברים ברורים במשנתם של רבותינו שזוהי הדרך הנכונה שבה נלך ועל פיה נצעד.

ביקש להתנתק מהכלי העולם ולשבת בשלוה

והנה ברור לכל שדברים אלו לא חידשו רבותינו משלהם, אלא גילו זאת בתורה הק' עצמה, וכפי שגרמו כמה וכמה פעמים, ובמיוחד בפרשיות חומש בראשית העוסקות במידות החסד הגבורה והתפארת. וכשנעיין נראה שיתד ופינה לעניין זה נתנה לנו התורה גם בפרשתינו. ובהבנת יסוד זה יפלו מעליהם כל קושיותינו. ראשית כל נראה שיסוד זה נרמז בבקשת יעקב. שכונת יעקב אבינו בבקשתו לישב בשלוה, לא הייתה שביקש ממנעמי העולם הזה שא"כ יוקשה לנו מדברי הרמב"ם. אלא אדרבה ביקש לישב בשלוה ולהתנתק מכל הבלי העולם הזה שיכולים למנוע את האדם מעבודת ה'.

ולבקשה זו לא הסכים השי"ת, ואמר "לא די להם לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב?", היינו שדרך זו של התנתקות ופרישות מקומה בעולם הבא, שישם אין לא מאכל ולא משתה, אבל בעולם הזה עלינו להאיר דווקא את חשכות החומר, ולגלות אלקותו גם בגשמיות.

וזה נרמז בפסוק "וישב יעקב בארץ מגורי אביו", היינו שרצה בתחילה ללכת בדרכו של אביו, ולאחוז במידת היראה [הנרמז בלשון 'מגורי'], שעניינה הצמצום והביטול, ולכן דרך עבודתה היא במלחמה והחרמת כל תענוגי העולם הזה, ועל כן קפץ עליו רוגזו של יוסף, משום שיעקב אבינו היה צריך לסלול לנו הדרך שבה נלך שהיא מידת התפארת - מידה ממוצעת, שמהותה ההליכה בדרך הממוצע וקידוש החומר, ולא הפרישות הגמורה ודרך המלחמה.

יוסף הוא המשביר

על פי זה נוכל גם להבין מדוע רצו השבטים הק' שבטי י-ה, להרוג את יוסף הצדיק.

מחשבת הפרשה

מאוצרם של רבותינו בעלי המחשבה בענייני דיומא

מ ש ו ם ש מ י ד ת ו של יוסף הייתה קידוש החומר, וזאת בניגוד למידתם של האבות, וכפי שאנו

רואים מכך שהאבות הק' היו רועי צאן, כפי שאמרו אחי יוסף לפרעה: "רועה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו". מה שרומז על רצונם להתרחק מהמון העיר והמולתה ולהתבודד מכל תאוות העולם השפל, לבל יפריעו מעבודתם הנשגבה. לעומת זאת - יוסף הצדיק לא היה רועה צאן, אלא אדרבה: יוסף היה משנה למלך לפרעה שהיה מושל בכיפה בכל העולם כולו, וגם יוסף עצמו הוא השליט על הארץ והוא המשביר לכל עם הארץ.

הרי לנו שבניגוד לדמות המצטיירת לעיתים על יוסף הצדיק בתור 'צדיק פרוש ומנותק, התמצא יוסף היטב בכל ענייני העולם הזה, וכפי שאנו רואים שהתורה עצמה מעידה עליו 'ויהי איש מצליח', ודווקא במקום זה גילה יוסף הצדיק את אור ה', וכלשון הפסוק 'ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח'. ובוזה התבטא החידוש המיוחד של יוסף שדווקא בגלל התמצאותו הרבה בענייני העולם, זכה לגלות את האור האלוקי שבכך.

ובעניין זה טעו השבטים, שהם ראו מידתו זו של יוסף, וחשבו שזה סותר את מידתו של יעקב אבינו, וכפי שרואים שבתחילה אכן ביקש לשבת בשלוה. ולכן כששמעו את חלומותיו של יוסף המסמנים על כך שהוא ומידתו ישלטו, וכולם ישתחו לו, הבינו שאם הגיע זמן מידת יוסף לשלוט הרי זה בהכרח יגרום שיעקב אבינו ימות, שהרי הם חשבו שדרכו של יעקב היא מידת הגבורה וההתנתקות, ולכן לא יתכן שמידתו של יוסף שהיא ההיפך הגמור מכך תתפשט בחיי יעקב, ולכן חייבו אותו מיתה ולא מדין מורד אלא מדין רודף.

אמנם זו הייתה נקודת טעותם, שהם לא הבינו שבאמת זו היא מידתו של יעקב אבינו עצמו - מידת התפארת, והוא כבר סלל לנו דרך זו שבה נלך ולאורה נפסע...

מעובד ע"פ ספר רצון משנה

"וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר
למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו"

אין רע יורד מלמעלה

אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה וגו'. וידאה כוונת הכתוב היא על דרך אומנם ז"ל (שם) בקש יעקב אבינו לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף, הוא אומרו אלה תולדותיו של יעקב, פירוש מה שעבר עליו מהרוגו, שהכתוב בא להודיע מכירת יוסף וצערו של יעקב הוא יעקב הגורם, במה שביקש לישב דכתיב וישב יעקב, ובוה תולדותיו הם אלה יוסף בן וגו', ונתגלו הדברים, כי האדם גורם לעצמו את כל אשר תבאנה עליו. כי אין דבר רע בא מהאדון הטוב לכל ובפרט לידידיו יעקב וכיוצא בו.

(אור החיים ל"ז ב')

חשיבות הקדמת גיל הנישואין

עוד ירצה על דרך אומנם בגמ' (קידושין דף כט:), "האי דעדיפנא מחבראי דנסיבנא בשיתסר", הרי כי בשיתסר לא יתגבר החומר ויצר הרע על האדם כמו בשיבסר, והוא מה שהוצרך הכתוב להודיע כי יוסף היה בן שבע עשרה שנה, כי באמצעות הגעת הזמן היה בו צד תגבורת אנושית להתנרות באחיו ולהביא דבתם רעה.

(אור החיים שם)

המסירות נפש הנדרשת לקיים מצוות כיבוד אב

וימצאוהו איש והנה תעה בשדה. יאמר כי הוא תועה מן הדרך ולא היה יודע אנה ילך, ונכנס בשדה כי במקום המרעה היה מבקש אותם, ויארץ הכתוב בזה

להגיד כי סיבות רבות באו אליו שהיה ראוי לחזור לו, אבל הכל סבל לכבוד אביו.

(רמב"ן ל"ז ט"ו)

שנדע שהכל בידי שמיים

להודיענו עוד, כי הגורה אמת והחריצות שקר, כי זמן לו הקב"ה מורה דרך שלא מדעתו להביאו בידם, ולזה נתכונו רבותינו (ב"ר פד יד), באמרם כי האישים האלה הם מלאכים שלא על חנם היה כל הסיפור הזה, להודיענו כי עצת ה' היא תקום.

(רמב"ן שם)

גודל מעלת קיום המצוות בלבב שלם

א"ר יצחק בר מריון: בא הכתוב ללמדך, שאם אדם עושה מצוה – יעשנה בלבב שלם. שאילו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו (ל"ז, כ"א): 'ישמע ראובן ויצילהו מידם, בכתפו היה מוליכו אצל אביו. ואילו היה יודע אהרן שהקב"ה מכתוב עליו (שמות ד, י"ד): 'הנה הוא יוצא לקראתך, בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו. ואילו היה יודע בועז שהקב"ה מכתוב עליו (רות ב, י"ד): 'יצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותותר', עגלות מפוטמות היה מאכילה.

(מדדש רות רבה ה' ו')

נוח לו לאדם שיפילוהו לכבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים

"והיא שלחה אל חמיה" – לא רצתה להלבין פניו ולומר ממך אני מעוברת, אלא לאיש אשר אלה לו,

אמרה אם יודה מעצמו יודה ואם לאו ישרפוני ואל אלבין פניו, מכאן אמרו נוח לו לאדם שיפילוהו לכבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים.

(רש"י ל"ח כ"ה)

הקב"ה בחמלתו הרבה מקדים תמיד רפואה למכה

או יאמר בשום לב אל מה שסתם תחלה. באומרו הורד מצרימה ולא אמר על ידי מי ואחר כך מפרש ואומר מיד הישמעאלים אשר הורידוהו שמה. ועוד מה ענין ה"י"ו של יוסף.

אך הנה ידענו מספר הזוהר כי ירדת יוסף מצרימה. היתה התחלת גלות מצרים והוא כי בחמלת ה' על עמו רצה תהיה שכינה עמהם, ולא היה כלי להשרות עליו שכינה בגלות ההוא כיוסף וברוב חסדיו ית' הקדים השכינה לישראל:

ונבוא אל העניין. והוא כי זה דרכו יתברך כי טרם מכה, יצין יצמיח ישועה. וכמאמרם ז"ל במדרש (פ' כ"ה), השבטים עסוקים למכור את יוסף. ויעקב עסוק בשקו וגו', והקב"ה עסוק להביא להם מלך המשיח, והוא במה שסיפר מענין הביאו יתברך את פרץ לעולם כי הוא צמח מלכות בית דוד ומשיח צדקנו... לזה אמר אם ירד יוסף מצרימה אל יאשם יהודה אשר בעצתו נמכר. כי הלא ויוסף הורד מצרימה, כלומר מן השמים, ואדרבה יש להחזיק לו טובה כמאמר יעקב 'מטרף בני עליה', וזה רמז הוי"ו, כי לא לבדו הורד כי גם השכינה כביכול ירדה בגלות עמו, וזה אומר ויוסף, כמסופר על זולתו שירד, ויוסף גם כן.

(אלשיך ל"ט ב')

גודל הביטחון בה' והאמונה שה' הוא זה שמספק כל צרכינו

ויהי ה' את יוסף ויתן שר בית הסהר. רב הונא בשם רבי אחא אמר, שמושו היה ערב לרבו והיה יוצא ומדיח את הכסות ועורך את השולחנות ומציע את המטות, והיתה אומרת לו בדבר הזה עשקתך חיך שאני עושקתך בדברים אחרים, והיה אומר לה (שם קמז) עושה משפט לעשוקים. חותכת אני פרנסה שלך,

והיה אומר לה נותן לחם לרעבים. כובלתך אני, והיה אומר לה ה' מתיר אסורים. כופפת אני את קומתך, והיה אומר לה ה' זוקף כפופים. מסמא אני את עיניך, והיה אומר לה ה' פוקח עורים.

עד היכן ר' הונא בשם ר' אחא אמר עד שנתנה שרתוע של ברזל תחת צווארו עד שיתלה עיניו ויביט בה אף על פי כן לא היה מביט בה הדא הוא דכתיב (תהלים קה) ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו... עד עכשיו בשעת הצרה [סמך רק על ה'] ומנין אף בשעת הרווחה [שגם אז סמך רק על ה'] תלמוד לומר וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו.

(בראשית רבה פ"ז י')

שיבטח בה' בלבד ולא על מעשה אדם ותחבורותיו

וישכחהו. - לאחר מכאן מפני שתלה בו יוסף לזכרו הווקח להיות אסור עוד שתי שנים שנאמר (תהלים ט) אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל הרבים ולא בטח על מצרים הקרוים רהב.

(רש"י ט כ"ב)

וכן באלשיך. כי אם זכור וזכרתני. כמו זר נחשב ישים מבטחו בבשר ודם. והנה נשית לב אל מאמרם ז"ל, שאמרו שעל שתי זכירות שאמר זכרתני והזכרתני האריך שם שתי שנים. למה תלו הדבר על אומרו ב' זכירות, ולא על מצייאות אשמתו כי שם בשד זדועו? אלא שבאומרו כל כך זכירות. היה נראה כרומו לו זכור יזכרנו כבוטח קצת. ועל כן נאשם.

(אלשיך ט כ"ב)

חבר טוב צריך שיזכור חברו ואזהבו תמיד

עוד שנית לימדנו יתברך. כי הטוב אשר יש לו להחזיק לאוהב. טוב הוא מה שזוכרו בינו לבינו ושם אותו בלבו כעת. כי מה שאחרי כן ע"י מה שהוא זכור אצלו. מזכירו במקום שמטיבין לו. לה' הוא להחזיק הטובה ולא לחברו וזה יאמר הלמוד האחד.

(אלשיך שם)

האגרת למלך כוזר ממלכת כוזר - פרק שלישי

השליחות שנכשלה

קטנה ששכנה על גבול הים
התיכון, באזור ביירות של

היום, בין המשלחת היו שני יהודים, שבשמעם אודות רצונו
העז לשלוח איגרת למלך כוזר, התנדבו לשמש כשליחים,
ולהעביר איגרת למלך כוזר.

ואכן מיד התיישב ר' חסדאי וכתב אגרת נוספת אל מלך כוזר,
שבה לצד שאלותיו על ממלכת כוזר, גלל גם ר' חסדאי את
סיפור כישלון השליחות הראשונה, והביע תקווה ששליחות זו
כן תצליח. איגרת זו הפקיד ר' חסדאי בידיהם של שני היהודים
מהעיר גבל, שהתנדבו לשמש כשליחים ולנדוד לארץ האגדית
והרחוקה....

באגרתו פונה ר' חסדאי למלך כוזר
ומבקש פרטים על ממלכתו ועל
התעריפות עמו.

ר' חסדאי מספר במכתב שתימד
שאל את שלוחי הארצות המגיעים
לספרד על מצבם של בני עמו,
וסוחרים מחזרזאסאן הם אלו
שסיפרו לו על "ממלכה ליהודים
נקראים על שם אל-כוזר", על מלך
הממלכה יוסף, ועל קשרי המסחר
בין ארצם ובין ממלכת הכוזרים.

בהמשך איגרתו פונה ר' חסדאי אל
המלך בשאלות רבות: "איך הייתה
נפילת ישראל במקום ההוא"? מאיזה
שטח הוא, מי הם מלכי הארץ ומהם
נוהגי הורשת המלוכה, מהו שטחה

של ארצו ומהם גבולותיה. בנוסף שואל ר' חסדאי את המלך
שאלות תורניות אחדות, כגון "האם המלחמה דוחה שבת",
ו"אם יש אצלכם זכר לחשבון קץ הפלאות אשר אנו מחכים
זה כמה שנים"....

בסוף אגרת זו הוא מבקש מהמלך שיצווה על הסופרים
שיכתבו לו מכתב תשובה, ומבטיח כי אם השמועות על
הממלכה היהודית יתאמתו, הוא יעזוב את משרתו הרמה
בספרד ויצא לדרך הארוכה אל ממלכת הכוזרים. וכלשונו:
"ואלו ידעתי כי נכון הדבר, הייתי מואס בכבודי ועוזב גדלתי
ונוטש משפחתי והייתי הולך מחר אל גבעה בים וביבשה עד
בואי אל המקום אשר אדוני המלך חונה שם לראות גדלתו
וכבוד מעלתו ומושב עבדיו ומעמד משרתי ומנוחת פליטת
ישראל"....

המשך יבוא

כפי שסופר בשבוע הקודם, בעקבות פגישתו עם שליח
מטעם הקיסר הביזנטי, שאישר לו את קיומה של ממלכת כוזר,
החליט ר' חסדאי אכן שפרוט לברר את סיפור התגירותם של
בני כוזר, וזאת על ידי שליחת מכתב למלך כוזר עצמו....

ר' חסדאי הטיל שליחות חשובה זו על יהודי בשם יצחק בר
נתן, וציווה עליו להתלוות לשליחי החליף האסלאמי שיצאו
בדרכם מספרד לקושטא, ומשם להמשיך לממלכת הכוזרים.

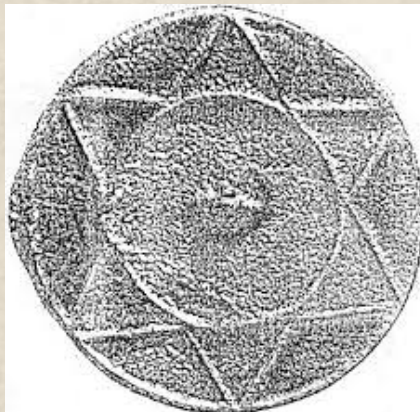
ר' חסדאי צייד את בר נתן במתנות למלך הכוזרים ולקיסרית
הממלכה הביזנטית ששכנה לפני
ממלכת כוזר, בשביל שהואיל לתת
לשליח לחצות את ארצם ולעבור
לממלכת כוזר. בנוסף על איגרתו
לממלכת כוזר צייד ר' חסדאי את
השליח באגרת נוספת שאותה מימן
למלכה הביזנטית ובה ביקש ממנה
שתקל על סבלם של יהודי דרום
איטליה, לצד בקשה זו הוסיף ר'
חסדאי בקשה שנייה, והיא שהמלכה
תאפשר ליצחק בר נתן להפליג
באונייה מארצה [שהייתה המדינה
שגבלה בממלכת כוזר] אל ארץ
הכוזרים.

בקיץ יצא יצחק בר נתן יחד עם
השליחים הספרדיים אל קושטא
והגיש את איגרתו של ר' חסדאי

למלכה, אולם לדאבונו הרב לא אישרה המלכה הביזנטית -
שמדינתה הייתה נתונה באותה עת במחלמה עם ממלכת כוזר,
ולכן ביקשה לבודד את ממלכת הכוזרים ולמנוע מגע בינה לבין
מעצמות זרות - לשליחו של ר' חסדאי לחצות את הגבול לעבר
ממלכת כוזר.

השליחות השנייה

למרות כשלון שליחות זו לא התייאש ר' חסדאי, והנה תוכנית
מתוחכמת איך יוכל לשלוח שליחים לממלכת כוזר בלי לעבור
בשטח הממלכה הביזנטית, על פי תוכנית זו תכנן ר' חסדאי
לשלוח שליחים שיגיעו לממלכת כוזר מכיוון דרום מזרח.
אך טרם שהספיק ר' חסדאי להוציא לפועל תכניתו זו, פגש
משלחת מטעם מלך גבל [עיר-מדינה

מטבע עתיק מימי ממלכת כוזר